

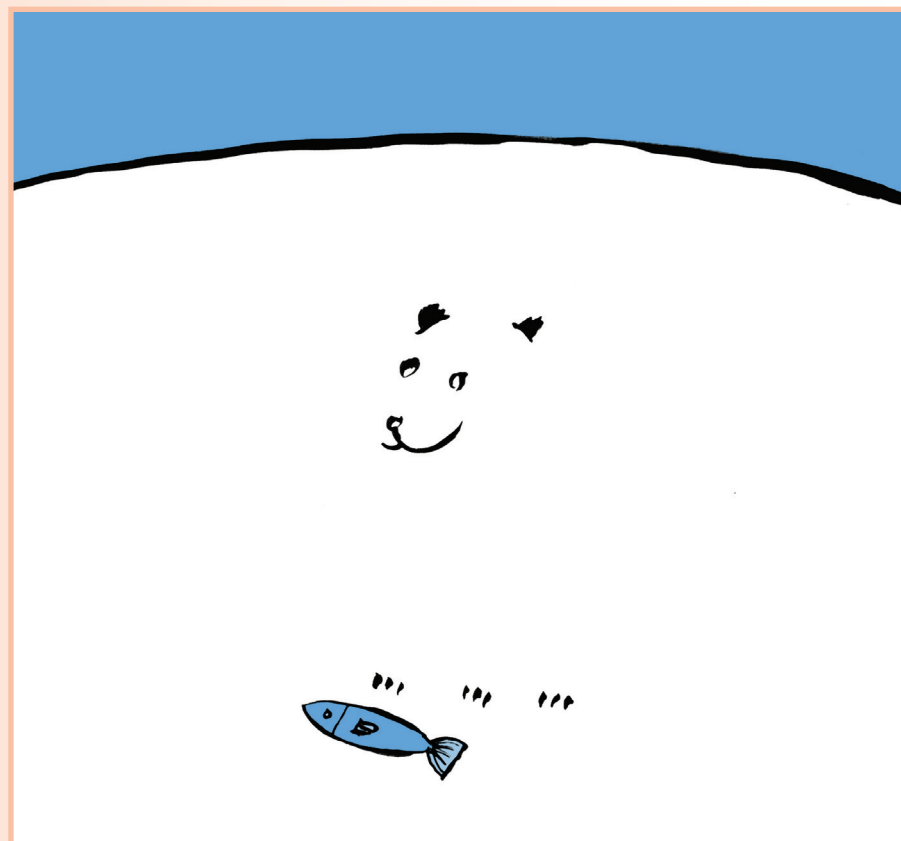
ALKALMAZKODÁS AZ ÉLŐVILÁGBAN

HOGYAN HAT AZ ÉVSZAKOK VÁLTOZÁSA AZ
ÉLŐVILÁGRA?

Készítette: Iván Zsuzsanna

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

A 2. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
I. RÁHANGOLÁS, A FELDOLGOZÁS ELŐKÉSZÍTÉSE					
I. a) Évszakok, időjárás					
A)	Felidézik az évszakokkal kapcsolatos előzetes ismereteiket: évszakok, jellemzőik: csapadék, napsütés, szél, nappalok hossza. A tanár a táblára vagy csomagolópapírra táblázatot készít, és rögzíti a gyerekek által gyűjtött információkat. 10 perc	Meglévő ismeretek mozgósítása Rendszerezés	Frontális – beszélgetőkör		csomagolópapír,
B)	A tanulók csoportokat alkotnak évszakok szerint: a kártyákon lévő évszakok nevét kiosztják (annyiszor négyet készítsünk, ahány csoportot tudunk kialakítani) Az azonos évszakot húzóknak alkotnak egy csoportot. Táblázatot készítenek, majd ötletrohammal összegyűjtik jellemzőiket: csapadék, napsütés, szél, nappalok hossza szerint stb. Ehhez piktogramokat találnak ki. 10 perc	Együttműködés Beszédkészség Tanultak alkalmazása	Kooperatív – szóforgó, ötletroham	rajzlap vagy csomagolópapír, színes ceruza	évszakkártyák

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. ÚJ TARTALOM FELDOLGOZÁSA					
II. a) A növények alkalmazkodása					
A)	<p>A csoportok választhatnak a következő feladatok közül:</p> <p>Erdő a különböző évszakokban: közös poszter készítése.</p> <p>Egy, az iskola környékén lévő fa a különböző évszakokban.</p> <p>Jelzőket gyűjtenek a növények jellegzetességeiről a különböző évszakokban (pl.: színek, hangok, hangulatok).</p> <p>A csoporttagok megbeszélik, hogy melyik évszakban rajzolják le az erdőt, milyen jellemző tulajdonságokat tükrözzön a poszterük, mi legyen rajta. Ezek után beosztják a feladatokat: tervező, előrajzoló, színező stb. Beosztják a teret is, és mindenki más erdőrészletet dolgoz ki, fontos, hogy a végén összeálljon a kép.</p> <p>A csoportmunkák összegezése.</p> <p style="text-align: right;">20 perc</p>	<p>Döntés</p> <p>Együtműködés</p> <p>Szervezési készség</p> <p>Kreativitás</p> <p>Esztétikai érzék</p>	<p>Kooperatív – rajzos feladat megosztása, ötletroham, képtárlátogatás, poszterek, plakátok bemutatása</p>	<p>rajzlap vagy csomagolópapír, színes ceruza</p>	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. b) Alkalmazkodás az állatvilágban – Hogyan készülődnek a madarak a télre?					
A)	Költözőmadarakat és az itt telelő madarakat képekről kiválogatják és megnevezik. Megbeszélik, hogy hogyan segíthetünk a madaraknak túlélni a telet. 15 perc	Megfigyelés Gondolkodás Emlékezet	Frontális – beszélgetőkör	madárképek lexikonokból, képeslapokból stb.	
II. c) Hogyan készülődnek a télre a többi állatok?					
A)	A gyerekek hazánkban élő emlősállatokat sorolnak fel. Gondolataikat megosztják egymással: mi lesz velük télen? Hogyan védekeznek a hideg ellen? (vastagabb bunda, téli álmat alszik, elbújik a hideg elől) 10 perc	Gondolkodás Beszéd Ismeretek felelevenítése	Kooperatív – ötletroham		
B)	Szerepjáték: Egy rókacsalád készülődése a télre. Egy süncsalád készülődése a télre. A csoportok a két téma közül szabadon választhatnak. Rövid megbeszélés, szerepkiosztás után a csoportok bemutatják egymásnak a munkájukat. 15 perc	Kreativitás szókincsbővítés	Szerepjáték	kendők, ruhadarabok, esetleg pokróc	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II. d) Tavaszi pompa, nyüzsgés, zsongás					
A)	A tanulók csukott szemmel meghallgatják Vivaldi: <i>Négy évszak</i> c. művéből a Tavasz tételt, vagy annak részletét. Ezután rajzolják le azt a képet, amelyet a zene felidézett bennük. Majd bemutatják egymásnak a munkájukat. 15 perc	Hallásérzet, beleélő-képesség fejlesztése	Frontális – önálló munka	papír, színes ceruza	cd-lemez, lejátszó
B)	Játsszunk kandi kamerát! A gyerekek képzeletben bekukkantanak egy általuk kiválasztott állatcsalád tavaszi napjaiba. Tudósítást készítenek a látottakról. 15 perc	Ötletesség Kreativitás Fantázia Megfigyelés Kommunikáció	Szerepjáték	lehet: játék mikrofon, rossz videokamera, vagy dobozból készített mása	
III. AZ ÚJ TARTALOM ÖSSZEFOGLALÁSA, ELLENŐRZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS					
III. a) Összefoglalás					
A)	Egymás után vagy két részletben, az osztály figyelmétől függően, meghallgatják Dr. Pongrácz Péter: <i>Társas telelés</i> és Schmidt Egon: <i>Ébredő természet</i> című írásának részleteit. A tanító kérdései segítségével beszélgetnek. 20 perc	Figyelem Szövegértés Szókincsbővítés Kifejezőkészség	Frontális – beszélgetőkör		P1 (részlet Dr. Pongrácz Péter: <i>Társas telelés</i> és Schmidt Egon: <i>Ébredő természet</i> c. írásából)

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III. b) Értékelés					
A)	<p>Párt választanak, akivel megbeszélik tapasztalataikat.</p> <p>Milyen új ismeretet tudtál meg a foglalkozás során?</p> <p>A tanár által táblára felírt vagy kivetített mondatbefejezés feladatok:</p> <p>Már tudom, hová megy télen a...</p> <p>Már tudom, hová bújik télen a...</p> <p>Már tudom, miért vastagabb télen a bundája a...</p> <p>Már tudom hogy tavasszal az állatcsaládok...</p> <p>Érzelmekről:</p> <p>Hogy érezted magad?</p> <p>Milyen új dolgot tudtál meg magadról, egymásról?</p> <p style="text-align: right;">10 perc</p>	<p>Önismeret, egymásra figyelés, tolerancia</p>	<p>Páros munka – megbeszélés</p>		

Mellékletek

P1 ÖSSZEGZÉS

Meghallgatják a két szövegrészletet, majd arról beszélgetnek, hogy mi az, amiről eddig még nem hallottak.

Miért telelnek társasan az állatok?

Milyen állatokat említett a szerző? Felsorolják a tavaszi zsongást felidéző szavakat.

Megneveznek egy állatot és elmondják röviden, mit csinált! Milyen hasznos tanácsot kaptak?

A) A tavaszi-nyári és az őszi-téli viselkedés közötti különbség leginkább az áttelelő énekesmadaraknál, bizonyos varjúféléknél és néhány bagolyfajnál tapasztalható. A cinegék, a tengelicek, a zöldikék, a csókák és a varjak a költési időszakban párosával élnek. Elsősorban az énekesmadarak az erdős területet szépen felosztják egymás közt jól körülhatárolt költőhelyekre, territóriumra, amelyen belül a fészket és a körülötte levő területet a hím erőteljesen védelmezi a többi hímmel szemben. Így nyáron gyakorlatilag nem látunk madárcsapatokat.

A magyarázat voltaképpen igen egyszerű. A költési időszakon kívül a madarak túl kívánják élni a következő fészkelésig tartó megpróbáltatásokat, így a telet is. A túlélés legfontosabb feltétele a megfelelő táplálkozás, mert csak így tudnak a ragadozók elől elmenekülni, és találják meg a rossz idő elől menedéket nyújtó búvóhelyet. Ehhez minél jobb erőnlétben kell maradniuk.

Természetesen nem csak a madaraknál figyelhető meg a téli magatartás-változás. Az őzekre is jellemző ez. Életmódjuk szintén sajátos eltéréseket mutat a hideg és a meleg évszakban. A téli idő-

szakban jellegzetesen nagyobb csapatokba verődnek. Tavasszal és a nyár első felében viszont a csapatok kisebb részekre, illetve a gidáikat magányosan nevelő sutákra oszlanak. Miért tömörülnek télen csapatokba ezek az állatok? Ennek oka feltehetően azokban az időkben gyökerezik, amikor az erdőkben még gyakoriak voltak a nagyobb termetű ragadozók, például a farkasok. A tél ugyanis különösen veszélyes időszak a prédaállatok számára. Kevés a búvóhely, a lombok lehullanak, gyakoribb a kiéhezett ragadozók támadása. A fokozódó veszély ellen „jól jön” a nagyobb védelmet nyújtó csoport.

Dr. Pongrácz Péter: Társas telelés. (részlet) In: Természetbúvár 59. évfolyam 2004/1. szám, 16–17. o.

B) Ébred a rovarvilág is. Áttelelt citromlepkék és nappali pávaszemek sűtkéreznek a leveleken, a hangyabolyok szinte feketéllenek a napsugarakat élvező, melegedő hangyák tömegétől, bogarak sietnek a serkedő fűszálak között. A tavak szegélyén magasra szökken az új nád, nádirigók hirdetik a tavaszt és védik kiválasztott területeik határait, újra szól a kakukk, és mire a sereghajtók, a sárgarigó, a karvalyposzáta vagy a gébicsek is megérkeznek dél felől, a sietősebbek, a feketerigók, a bíbicsek, a hollók és az ugyancsak hamar költő macskabaglyok már fiókákat nevelgetnek.

A tavasz az örök megújulás időszaka. A földön heverő és lassan porhanyós avarrá, humusszá váló tavalyi levelek helyén az új nemzedék zöldell az ágakon, és az ősszel dél felé repült madarak újra hazai földön énekelnek. Szikráznak a napsugarak, rovarok ez-

rei nyüzsögnek a fű között és járnak táncot a levegőben, tojások és fiókák lapulnak a bokrok ágain, faodúk mélyén vagy a fűben rejtőző fészkekben, rókafiak játszanak a kotorék előtt, és a mezei nyulak játékosan gyakorolják azokat az ugrásokat, amelyek később életmentők lehetnek számukra. A kirándulások során soha annyi élményt nem gyűjthetünk, mint a tavaszi hónapokban. Használjuk ki a lehetőségeket, és legalább a hétvégeken látogassunk ki a szabadba! Vezessünk naplót a látottakról! Különösen az egy adott területen feljegyzett adatok lehetnek nagyon hasznosak a későbbi feldolgozás során.

Schmidt Egon: Ébredő természet. (részlet) In: Természetbúvár 58. évfolyam 2003/2. szám, 13–15.